

Asia: VN/26120/2023-OM-100

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit lakiehdotuksista:

Oikeusministeriö on pyytänyt Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:lta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain muuttamisesta. KT kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

KT toteaa, ettei esitettyjen hallinnollisten seuraamusmaksujen tulisi jatkossakaan koskea julkista sektoria.

Seuraamusmaksuja arvioidessa on tärkeää huomioida, että julkisen sektorin toimijoita kohtaan on jo nykyisin useita seuraamusvaihtoehtoja, esimerkiksi viranhaltija voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen. Julkisella sektorilla on useita sellaisia sanktioita, jotka eivät koske yksityisiä toimijoita.

Julkisella sektorilla henkilötietoja ei lähtökohtaisesti käsitellä muuhun tarkoitukseen kuin niille lain- säädännössä annettujen velvoitteiden täyttämiseksi, eikä mahdollisissa tietosuojalainsäädännön rikkomuksissa ole kyse taloudellisesta hyötymistarkoituksesta. Yksityisten toimijoiden suostumukseen, sopimukseen ja oikeutettuun etuun perustuva henkilötietojen käsittely on lähtökohdiltaan täysin erilaista ja perustuu viime kädessä useimmiten liiketaloudellisen tuloksen luomiseen.

Kuntien ja hyvinvointialueiden näkökulmasta lakiesitys herättää huolta erityisesti siitä, miten seuraamusmaksut sovitetaan julkisen sektorin talouteen. On tärkeää varmistaa, ettei sääntely johda resurssien vähenemiseen peruspalveluista. Seuraamusmaksun määrääminen esimerkiksi kunnalle tai hyvinvointialueelle voi vaikeuttaa lakisääteisten velvoitteiden ja palveluiden hoitamista.

Mikäli hallinnollinen seuraamusmaksu kuitenkin laajennetaan koskemaan myös viranomaisia ja julkishallinnon elimiä, KT kannattaa sitä, että viranomaisille ja julkishallinnon toimijoille asetetaan alempi, kiinteä enimmäismäärä hallinnolliselle seuraamusmaksulle. Lisäksi KT pitää tärkeänä, että seuraamusmaksun määrittämisessä otetaan huomioon viranomaisen tai julkishallinnon elimen koko sekä taloudellinen asema. KT pitää esityksessä ehdotettuja hallinnollisen seuraamusmaksun enimmäismääriä (500 000 € ja 1 000 000 €) erityisesti pienten kuntien näkökulmasta liian suurina ja pitää niitä kohtuuttomina, kun otetaan huomioon, että julkisen sektorin henkilötietojen käsittely perustuu lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen eikä taloudellisen hyödyn tavoitteluun.

Mikäli esitys hallinnollisen seuraamusmaksun määrittämisen laajentamisesta hyväksytään, KT kannattaa, että seuraamusmaksuja ei määrätä, jos henkilötietojen luovutus liittyy asiakirjajulkisuuden ja henkilötietojen suojan yhteensovittamiseen. Koska julkisuuslakiin ei ole tehty yleisen tietosuojasetuksen täytäntöönpanoon yhteydessä muutoksia, on julkisuuslain yhteensovittamisessa tietosuojasääntelyn kanssa tulkinnanvaraa ja haasteita. KT toteaa, että tämän vuoksi esitysluonnoksessa esitetty seuraamusmaksujen soveltamisalan raja-alue voi käytännössä osoittautua vaikeasti tulkittavaksi.

2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:

Seuraamusmaksu voi vaikuttaa viranomaisen toimintaan monin tavoin, jolloin seuraamusmaksun määrittäminen voi johtaa palvelutason heikentymiseen, henkilöstövähennyksiin tai investointien lykkäämiseen. Erityisesti hyvinvointialueilla rahoitus on hyvin säänneltyä ja kohdennettua.

2.2 Tunnistatko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?

Jos viranomainen toimii erityisrahoituksella tai EU-hankkeiden kautta, seuraamusmaksua ei välttämättä voida kattaa suoraan toimintamenoista, koska rahoitus on sidottu tiettyihin tarkoituksiin. Lisäksi, jos viranomainen toimii yhteistoiminta-alueella tai kunta-/hyvinvointiyhtymässä, seuraamusmaksun kohdentaminen voi olla haasteellista.

2.3 Tunnistatko oman budjetin, määrärahojen tai muun rahoituksen käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrättävään seuraamusmaksuun?

Kuntien ja hyvinvointialueiden budjetit ovat usein tiukasti sidottuja lakisääteisiin tehtäviin, eikä niissä ole joustoa yllättäviin menoihin kuten seuraamusmaksuihin. Tämä voi johtaa siihen, että maksut joudutaan kattamaan palveluiden kustannuksella, mikä ei ole tarkoituksenmukaista ja voisi näkyä suoraan kansalaisille huonompana palveluna.

2.4 Täydennysehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:

Hallinnollisen seuraamusmaksun uhka voi johtaa ylivarovaisuuteen digitaalisten palveluiden kehittämisessä, mikä voi hidastaa innovaatioita ja digitaalista kehitystä julkisella sektorilla. Lisäksi

sääntely voi lisätä hallinnollista taakkaa, erityisesti pienissä kunnissa, joilla ei ole erillisiä tietosuojayksiköitä.

Tietosuojakysymykset ovat usein haastavia ja tulkinnanvaraisia. Viranomaisilla tulisi olla mahdollisuus ennakkopäätöksiin selvittäessään suunniteltujen käsittelytoimien lainmukaisuutta. Nykyisin tietosuojavaltuutetun tarjoamat neuvonta- ja tukipalvelut eivät riitä kattamaan viranomaisten tarpeita. Koska tietosuojavaltuutetun resurssit ovat rajalliset, erityisesti pienet kunnat voivat joutua turvautumaan ulkopuoliseen konsultointiin, mikä voi aiheuttaa merkittäviä lisäkustannuksia. On tärkeää varmistaa, että tietosuojavaltuutetun resurssit ovat riittävät. Resursseja tulisi kohdentaa erityisesti ennakolliseen neuvontaan ja ohjaukseen, jotta viranomaiset voivat varmistaa toimintansa lainmukaisuuden etukäteen, sen sijaan että resurssit painottuisivat mahdollisten seuraamusmaksujen määräämiseen jälkikäteen.

2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:

-

3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:

-

Kallberg Ann-Mari

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT - työmarkkinajuristi Johanna Antikainen, työmarkkinajuristi Eveliina Ryyänen